

P. WYSZOMIRSKI & K. GALOS — Surowce mineralne i chemiczne przemysłu ceramicznego. Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne AGH, Kraków 2007, 283 s.

Recenzowana książka jest kolejną (obok wcześniejszych i już wyczerpanych nakładów) z cyklu pozycji wydawniczych poświęconych zagadnieniu surowców ilastych, wśród nich są m.in.: *Surowce kaolinowe* (1982, WG), *Surowce ilaste* (Z. Kozyra, R. Wyrwiczki, 1970, WG), *Surowce ceramiczne* (A. Bolewski, M. Budkiewicz, 1983, AGH), *Surowce mineralne Polski. Surowce skalne. Surowce ilaste* (R. Ney (red.), 2004). W zasadzie na rynku dostępna jest jedynie książka pod redakcją prof. Romana Neya — nakłady pozostałych są już bowiem wyczerpane. Zatem książka P. Wyszomirskiego i K. Galosa spełnia użyteczną rolę zarówno w potrzebie kształcenia studentów na kierunkach geologicznych i ceramicznych, jak i innych specjalności mających do czynienia z wykorzystaniem surowców ilastych i chemicznych w procesach produkcyjnych.

Autorzy podzielili książkę na dwa podstawowe działy: *Wybrane metody badań surowców mineralnych i chemicznych* (4 rozdziały) oraz *Podstawowe surowce ceramiczne* (7 rozdziałów). Ponadto załączyli do niej sześć suplementów dotyczących m.in. danych fizycznych i cech diagnostycznych omawianych skał (surowców), jak i faz syntetycznych otrzymanych z surowca w wyniku działania temperatury. Częścią uzupełniającą książki jest zestaw fotografii w suplementie VI — *Atlasie*, przedstawiających zakłady wydobywcze i przerobcze omawianych surowców, fotografie skał w płytkach cienkich, obserwowanych w mikroskopie polaryzacyjnym oraz mikrografie z mikroskopu elektronowego. Wstęp oraz suplement V spełniają rolę swobodnego słownika encyklopedycznego niezbędnych pojęć z zakresu mineralogii, petrografii i górnictwa, które mogą nie być znane tym czytelnikom, którzy są absolwentami innych kierunków studiów bądź szkół średnich i nie zetknęli się w czasie nauki ze stosowanymi w książce terminami. Pozwala to czytelnikowi konsekwentnie śledzić dalsze wywody autorów już przy użyciu zdefiniowanych i jasnych pojęć. Jako suplementy dołączone są także tablice zawierające podstawowe dane o cechach optycznych minerałów i faz syntetycznych obecnych w surowcach chemicznych (suplement I), klucze do oznaczania minerałów metodą rentgenograficzną (II), termogramy wybranych minerałów obecnych w omawianych skałach (III) oraz wybrane układy fazowe (IV).

W dziale I autorzy dokonali przeglądu i opisu najważniejszych metod badawczych minerałów i skał wraz z określeniem ich przydatności i zakresu wykorzystania. W dziale II zaprezentowali podstawowe grupy surowców, opis ich składu chemicznego i mineralnego, miejsc występowania i rejonów wydobycia, norm

technicznych do określonych gatunków surowca oraz zbilansowanie rynku dostawami surowców z zagranicy. Informacje te przekazane są czytelnikowi w przystępny i przejrzysty sposób.

Mocną stroną omawianej monografii jest jej oprawa graficzna. Wśród zamieszczonych ilustracji znajdują się zarówno graficznie opracowane wyniki badań i oznaczania składników skały, jak i zdjęcia wyrobisk górniczych (zarówno odkrywek, jak i zakładów podziemnych) czy linii przerobczych oraz technologicznych. Wykorzystane w książce zdjęcia potwierdzają (znane specjalistom z tego zakresu) fakty, że wbrew obiegowej opinii górnictwo surowców przemysłu ceramicznego w Polsce w dużym zakresie wykorzystuje również metody wydobycia podziemnego (a nie tylko wydobycie odkrywkowe).

W części I obszernie i w sposób zrozumiały przedstawiono podstawowe metody badań surowców mineralnych i chemicznych, związane z analizą mikroskopową w świetle przechodzącym, analizą rentgenograficzną, termiczną i granulometryczną. Z doświadczeń autora recenzji wynika, że dobrze jest także wykorzystać technikę preparatów nasypowych (proszkowych) do światła przechodzącego w badaniach obecności i rodzaju zwłaszcza minerałów akcesorycznych (często przesądzających o możliwościach zastosowania surowca ilastego w produkcji), występujących w skałach ilastych. Do przygotowania preparatów proszkowych wykorzystuje się frakcje ziarnowe otrzymane z analizy granulometrycznej (głównie sitowej). Zatem w kolejnym wydaniu książki powinno się tej technice badawczej poświęcić nieco miejsca.

W części II szczegółowo scharakteryzowano surowce ilaste i chemiczne pod względem chemicznym, mineralnym i technologicznym. Autorzy zamieścili także informacje o rynku poszczególnych surowców, to jest miejsc ich wydobycia i produkcji w Polsce, jak i rodzaju i kierunku importu surowców nie występujących w Polsce lub obecnych w zbyt małych ilościach bądź niewystarczających parametrach jakościowych.

Mocną stroną publikacji jest obszernie cytowana literatura, której wykaz umieszczono na końcu każdego rozdziału.

Książka P. Wyszomirskiego i K. Galosa *Surowce mineralne i chemiczne przemysłu ceramicznego* jest cenną pozycją wydawniczą upowszechniającą wiedzę o surowcach ilastych i chemicznych, wykorzystywanych w przemyśle ceramicznym. Będzie bez wątpienia książką poszukiwaną i wykorzystywaną w codziennej praktyce. Monografia Wyszomirskiego i Galosa po raz kolejny dowodzi dużej aktywności naukowej i wydawniczej środowiska Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie i jego znaczącego potencjału i roli w polskich naukach geologicznych.

Krzysztof Szamalek